

SLOVENSKI GOSPODAR

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Črna vesnik četrtek in velja s poštno vred in v Mariboru s poštnjem na dan za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četr leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 6 K, za druge evropske države 8 K. Kdor hoče sam po njega, plača na leto samo 3 K. — Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopolnjuje s odgovori. — Odje „Kotoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 18 vin. — Uredništvo: Koruzna cesta Slov. 5. — Odpisati se na vsakoj. — Upravništvo: Koruzna cesta Slov. 5, sprejemni stroški, izpisa in reklamacija. — Na izpisi se plačuje od enostopne pretvornice za celotni 18 vin, ali kar je leto, 1 kvadratni centimeter prostora stane 12 vin. Za vsakršne oglase primeren popust. V oddelku „Malo znamenje“ stane beseda 5 vin. Paro in sarkane vsaka pretvornica 24 vin, letna in Poltano 28 vin. — Izpisi se sprejemajo do konca avgusta. — Vse oglase oblikujemo po poštno prosto.

Črnagora zaprosila za mir.

Črnagora se udala.

Dne 13. jan., ko smo zavzeli Cetinje, je črnogorski kralj Nikita uvidel, da je vsako nadaljnje bojevanje brezuspešno, in za to se je odločil in zaprosil Avstrijo za mir. Avstrija je odgovorila, da se pogaja z njim zaradi miru, toda šele ko odloži poprej črnogorska armada svoje orožje. Črnogorski kralj se je po daljšem premišljevanju tej zahtevi udal in v ponedeljek, dne 17. t. m. svoj sklep naznanil naši vladi. In tako sedaj ni nobene ovire več, da bi se ne začela mirovna pogajanja.

Vest o koraku, ki ga je naredila Črnagora, je kajpada ne samo v Avstriji, ampak po celem svetu napravila velik utis. Četudi najmanjši, vendar je prvi sovražnik uvidel svojo nemoč napram nam, uklonil tilnik in zaprosil za mir. Kralj Nikita velja že od nekdaj kot jeden najbolj zvitih in premetenih vladarjev. Črnagora ni niti tako velika kakor Kranjska, ima komaj 300.000 prebivalcev, vendar je znal Nikita nekaj narediti iz nje, da se je na njo oziralo, pazilo, o njej govorilo in pisalo. Ako ta premeteni Nikita sedaj zaprosi za mir, prizna s tem vsemu svetu, da je prepričan o končni zmagi Avstrije in njenih zaveznikov. Srbski kralj Peter je bil drugega mnenja, za to pa mu je dana priložnost, da sedaj v Solunu premišljuje o minljivosti pozemeljskih kraljestev. Črnogorska prošnja za mir bo posebno pri nepristranskih državah vzbudila resna premišljevanja.

Črnogorsko bojišče je sedaj za nas, ako se ne razbijejo mirovna pogajanja, opravljeno. Že dejstvo, da v hudih bojih za Lovčen ni izgubilo več kot 153 naših vojakov življenje, nas je navdalo z notranjim zadovoljstvom, čeprav objokujemo tudi teh 153 žrtiev. Črnogorsko bojišče sedaj ne bo zahtevalo nobene človeške žrtve več, kar je s krščansko-človeškega stališča izredno zadovoljiva pridobitev.

Zbudili so kralja Matjaža.

Evropski požar, svetovno vojsko, so prerokovali naši slovenski kmetje že davno. Pravili so, da bo zapihal nekoč tako močen veter, da bo odnesel vse moške, ki bodo kos orožje nositi, na vojsko. Vojskovalci se bodo tako dolgo, da bodo zbudili kralja Matjaža, ki bo pretepel ves svet in sicer v letu, ko bo sv. Jurij na velikonočno nedeljo, kar se zgodi letos. Po tej vojski bo ostalo živih samo še sedem ljudi, ki bodo imeli pod lipino senco dovolj prostora; a potomci teh sedmih ljudi bodo doživeli zopet srečne, zlate čase.

Resničnost prvega dela tega prerokovanja se je že izkazala dne 23. julija 1914, ob času, ko je dospel znani ultimatum (poslednji opomin) z avstrijskega dvora v Beograd. Takrat je pridivil sem gor od Trsta tak grozen veter, da je ponekod v savinjskih, pohorskih in kozjaških breguščah in naprej tja gori do Lipnice hotel prestavljati hribe. Ker so mu pa le bili pretežki, je poruval in polomil nebroj sadnih in gozdnih dreves ter pometal in raztrgal premnogo žitnih kop, odnesel snopovje, razkrival hiše itd. In čez tri dni — začetek svetovne vojske.

Drugi del tega starega prerokovanja se začne izpolnjevati letos. Ker so se človeške strasti vseh raznih vrst že preveč razpasle po celem svetu in že brezmejna nevošljivost dospela tudi že v volino, koder je stoinstoletja mirno spaval kralj Matjaž, moral se je ta naposled zbuditi. Mnogo so baje k temu pripomagali tudi Judeževi bratje — Italijani, ki so neprenehoma streljali iz topov v pečine gora, pod ka-

Kako se bodo mirovna pogajanja razvila, tega seveda ne moremo prerokovati. Gotovo je, da Avstrija Lovčena ne bo dala več iz rok. Tudi novopazarskega sandžaka (pokrajine) menda ne več. Gotovo je tudi, da bo Črnagora morala vzanaprej delati svojo politiko z nami in ne z Rusijo, in Italijo.

V vojaškem oziru samem udaja Črnogore ne pomeni veliko. Vendar tudi brez pomena ni. Naša dalmatinska, hercegovska in bosanska meja je proti jugu varna. Vojaštvo, ki je dosedaj prodiralo v Črnogoro, oziroma stalo na meji, postane razpoložljivo za druga bojišča. Sicer to ni veliko, kajti črnogorska armada je znašala okoli 50.000 mož, in mi menda nismo imeli posebne premoči proti Črnigori. Toda vsak mož je danes dragocen, posebno sedaj, ko za spomlad naznanjajo vsi sovražniki novo ofenzivo.

Prvi golobček z oljkovo vejico je torej priletel v naš tabor. Želimo, da bi mu prav kmalu sledili — drugi.

Taborišče za begunce v Vagni pri Lipnici, vzor avstrijskih taborišč.

Na prijazni planoti izhodno od mesta Lipnice med rekama Muro in Sulmo, kjer se je razprostirala nekdanj starorimska naselbina Flavia solva, vidimo danes taborišče za naše avstrijske begunce v Vagni.

Taborišče se je od početka svojega obstanka, t. j. od jeseni 1914, vedno razširjevalo in obsega danes 73 ha 30 a. Število barak je naraslo na 180.

Uprava celega taborišča, ki leži pod nadzorstvom e. kr. namestnje v Gradcu v rokah dveh naših rojakov, komisarja dr. L. Wolte-ja kot vodje in njegovega namestnika dr. M. Ipavice-a, namestniškega koncipista, zasleduje neumorno in uspešno smoter, izboljšati beguncem njih težaven položaj in jim poma-

terimi je dosihdob mirno domoval Matjaž. V takih le razmerah ta ni mogel več spati, predrnil se je in izpolnil bo, kar je obljubil trpečema ljudstvu. On sicer osebno ne bo pretepal celega sveta, ampak njegov duh bo prinesel človeštvu obilo boljšega prepričanja, kakor ga je imelo doslej. Duh kralja Matjaža bo hudo pretepal, t. j. izganjal bo grde razvade in napake, ki so od leta do leta bolj razjedale mozeg človeške družbe; on bo zatiral v ljudeh napač, lakomnost, nečistost, nevošljivost, požrešnost, jezo, lenobo, lažiomiko in brezverstvo; on bo naučil razbrzdan svet večje zadovoljnosti glede na hrano, obleko, stanovanje in zaslužek; on bo povedal lenuhom, da je v vsakem zdravem človeškem truplu neka gotova množina delavnih moči, ki se morajo porabiti v koristno delo, če ne, bodo pa te zdrave, delavne moči porabile, t. j. uničile njihov život; on bo dokazal ljudem, da je zemlja naša prava krušna mati, ki jo je Bog ustvaril, ne zlodej, in da je treba zemljo obdelovati z veseljem, ljubeznijo in hvaležnostjo do tistega, ki jo je ustvaril, ne pa z nevoľjo in sovraštvom, kakor se je to dogajalo doslej nešteto krat. Duh kralja Matjaža bo prekrilil zrak proti jugu in severu, izhodu in zahodu ter metal bombe nesreče na tiste lakomne visoke glave, ki so si hotele z zvijačo in sleparstvom pridobiti sosednih dežel — Judeževa brata bo imel posebno na piki; metal bo bombe nesreče na vse izdajalce domovine in na tiste sleparske vojne liferante, ki hočejo v svoji požrešni brezvestnosti ogoljufati državo za male in velike svote; z bombami nesreče bo zadeval tiste kmete, ki so v minulih letih lahkomišlno prodali tujcem svoje kmetije, da sedaj sami izvečine nimajo več denarja, ne posestev;

gati kar najbolje, da prinesejo usodo svojega bivanja v tujini, daleč od domače zemlje.

V taborišču najdemo okoli 20 kuhinj. Posamezne dobro organizirane kuhinje pripravljajo vsakovrstno hrano, zajuterk, obed in večerjo za 1000 do 1200 oseb.

Barake so bile urejene začetkom vsaka za 400 oseb. Kljub raznim težočam je uprava kmalu potem ukrenila, da se postavijo barake za 250, oziroma 120 oseb in take s prostornimi in zračnimi sobami s kuhinjo za eno obitelj. Barake so opremljene z električno razsvetljavo in vodovodom. Kanalizacija je bila dogotovljena tekem pol leta.

Dne 26. nov. 1914 so prišli prvi begunci iz Galicije in je število beguncev, Poljakov, do dne 26. decembra istega leta naraslo na 14.449.

Spomladi leta 1915 so omogočile zmage naših čet na severu vrnitev Poljakov v domovino.

Ko je izbruhnila vojska med Avstrijo in Italijo, je služilo taborišče začasno italijanskim internancem. Po premetitvi teh na tisoče broječih oseb je bilo taborišče pripravljeno za begunce italijanske narodnosti iz Istre in Furlanije in v ta namen služi taborišče v Vagni še danes.

Prvi begunci iz Primorske so prišli dne 27. avgusta 1915 in je naraslo njih število mesca novembra 1915 na 21.286 oseb, med njimi okoli 8000 otrok.

Ze ob času poljskih beguncev je bila stavljena začasna cerkev za približno 4000 ljudi; nova prostorna in krasna cerkev sv. Karola s tremi ladjami je bila blagoslovljena dne 15. dec. 1915 ob prisotnosti Nj. cesarske vzvišenosti nadvojvodinje Marije Jožefe, od goriškega deželnega glavarja monsignorja dr. Faidutti-ja. Pri tej priložnosti si je nadvojvodinja natančno ogledala s svojim spremstvom in visokimi dostojanstveniki, med njimi štajerski cesarski namestnik grof Clary in Aldringen s soprogo, ljudske šole, otroški vrtec, bolnice, različne delavnice, barake itd. in se dostikrat zelo pohvalno izrazila o izborni organizaciji zavodov in taborišča sploh.

Kar si tiče otroškega vrta, trdimo, da se lahko meri z velikomestnimi zavodi te vrste. Blizu nove cerkve stoji veliko belo poslopje v obliki tiskane črke T, ki nudt deci do 6 let vzorno vzgojo. V velikih

z bombami nesreče bo napada vse čeruške navijalce cen; z bombami nesreče bo obdaroval vse tiste preproste ljudi pozlačenih dlani in stopal, katerim je bilo navadno kmečko delo na deželi premalo imenitno in pretežavno ter so se odselili v mesta brez potrebe in vzroka, da se zamorejo sedaj sprehajati s praznim želodcem, noseč znabiti obilo kožuhovine na svoji gizdalinski obleki, visoke pete pod čevlji in pa sprejaj navzdol zafrknjene klobukove krajece, toda te krajece bodo padajoče bombe še bolj povsile, spodnesle tudi visoke pete ter posmodile drago kožuhovine in drugo nepotrebno lišparijo; z bombami nesreče bo naposled obsipal raznih stanov brezverce, ki niso foliko bistrournni, da bi znali čitati v knjigi narave, kjer se nahaja tajna pisava tistega, ki se zove početek vsega življenja: Bog.

Ko bo kraljevi preganjalec človeških napak z metal vse nesrečonosne bombe na zemljo, tedaj se bodo povrnil k nam tisti od starih slovenskih kmetov že davno napovedani srečni, zlati časi. Da se bo ta res zgodilo, je prav verjetno.

Ker tako pravi kralj Matjaž:
„Ce bolj delaš, več imaš;
in kakršni ljudi, takšni časi,
kadar je pšenica v klasi;
kakršni ljudi, takšni „cajti“,
kadar je pšenica v lajti;
kakršni ljudi, takšni termini,
kadar je pšenica na mlini;
kakršni ljudi, takšna doba
od zibelke jim cvete do groba.“

S. Opazil.